

PAŃSTWOWE MUZEUM ARCHEOLOGICZNE
W WARSZAWIE

BULETTIN
ARCHÉOLOGIQUE
POLONAIIS

WIADOMOŚCI ARCHEOLOGICZNE LXXV

VARSOVIE 2024

WARSZAWA 2024

**WIADOMOŚCI
ARCHEOLOGICZNE
LXXV**

REDAKTOR NACZELNY
EDITOR IN CHIEF

DR WOJCIECH BRZEZIŃSKI

SEKRETARZ REDAKCJI
MANAGING EDITOR

DR HAB. JACEK ANDRZEJOWSKI

CZŁONKOWIE REDAKCJI
EDITORS

GRAŻYNA ORLIŃSKA, RADOSŁAW PROCHOWICZ, KATARZYNA WATEMBORSKA-RAKOWSKA

RADA NAUKOWA
SCIENTIFIC ADVISORY BOARD

PROF. DR HAB. WOJCIECH NOWAKOWSKI (Uniwersytet Warszawski, Instytut Historii Sztuki),
PROF. DR AUDRONĖ BLIUJENĖ (Klaipėdos universitetas, Baltijos regiono istorijos
ir archeologijos institutas), PROF. DR HAB. CLAUS VON CARNAP-BORNHEIM (Schleswig),
PROF. DR HAB. JERZY MAIK (Instytut Archeologii i Etnologii Polskiej Akademii Nauk),
PROF. DR HAB. DIETER QUAST (Leibniz-Zentrum für Archäologie / Zentrum für Baltische
und Skandinavische Archäologie, Schleswig), PROF. DR HAB. PAWEŁ VALDE-NOWAK
(Uniwersytet Jagielloński, Instytut Archeologii)

CZASOPISMO RECENZOWANE ♦ PEER-REVIEWED JOURNAL

TŁUMACZENIA
TRANSLATION

KINGA BRZEZIŃSKA
JACEK ANDRZEJOWSKI, ANDRZEJ LELIGDOWICZ

KOREKTA
PROOF-READING

AUTORZY, KATARZYNA WATEMBORSKA-RAKOWSKA

SKŁAD I ŁAMANIE
LAYOUT

JRJ

RYCINA NA OKŁADCE
COVER PICTURE

Rekonstrukcja lateńskiego hełmu z Bagienic Wielkich. Rys. JULIA HARBARUK
Reconstruction of the La Tène helmet from Bagienice Wielkie. Drawing JULIA HARBARUK

© Państwowe Muzeum Archeologiczne w Warszawie, 2024
© Autorzy, 2024

Państwowe Muzeum Archeologiczne w Warszawie jest jednostką organizacyjną
Samorządu Województwa Mazowieckiego

ADRES REDAKCJI
EDITORIAL OFFICE

Państwowe Muzeum Archeologiczne, ul. Długa 52 (Arsenał), 00-241 Warszawa
tel.: +48 (22) 5044 841, +48 (22) 5044 813; fax: +48 (22) 831 51 95
e-mail: j.andrzejowski@wiadomosci-archeologiczne.pl

STRONA WWW
HOME PAGE

<http://www.wiadomosci-archeologiczne.pl>
<http://www.wiadomosci-archeologiczne.pl/en>

TOMY ARCHIWALNE
ARCHIVAL ISSUES

<http://www.wiadomosci-archeologiczne.pl/Archiwum>
<http://www.wiadomosci-archeologiczne.pl/Archive>

ISSN

0043-5082

WIADOMOŚCI ARCHEOLOGICZNE LXXV (2024)

SPIIS TREŚCI
CONTENTS

ROZPRAWY / PAPERS

MARIUSZ KOWALEWSKI
WOJCIECH JANUSZ BORKOWSKI
STEFAN KAROL KOZŁOWSKI

Archaeological Traces of Conflicts from the Late Palaeolithic Until the Bronze Age Before the Onset of the Lusatian Culture, in the Light of Finds from Selected Sites from the Polish Lands 3

Archeologiczne ślady konfliktów od późnego paleolitu do czasów epoki brązu przed nastaniem kultury łużyckiej, w świetle znalezisk z wybranych stanowisk z ziem polskich

MARCIN SZPIŁA

Półkoski z terenów kultury przeworskiej 43
Crude Sickles from the Territory of the Przeworsk Culture

WOJCIECH NOWAKOWSKI

Cmentarzysko w Miętkich a problem ciągłości kulturowej i osadniczej na Pojezierzu Mazurskim w I tysiącleciu n.e. 73
The Miętkie Cemetery and the Issue of Cultural and Settlement Continuity in the Masurian Lakeland in the 1st Millennium CE

MISCELLANEA / MISCELLANEA

IRENEUSZ JAKUBCZYK

Situle Eggers 18 w *Barbaricum* 127
Situlae Eggers type 18 in *Barbaricum*

PAWEŁ SZYMAŃSKI

Technika lepienia naczyń w kulturze sudowskiej. Uwagi na marginesie znalezisk z cmentarzyska w Czerwonym Dworze koło Gołdapi 153
Pottery Manufacturing Technology in the Sudovian Culture. Side Remarks on the Finds from the Cemetery at Czerwony Dwór near Goldap

JAN SCHUSTER

Germanische Reiter zwischen Skandinavien und Schwarzem Meer – Elemente prunkvoller kaiserzeitlicher Pferdegeschirre aus der Westukraine. Mit Anmerkungen zu bestimmten durchbruchsverzierten Metallobjekten 181

Germańscy jeźdźcy pomiędzy Skandynawią a Morzem Czarnym – okazałe uprząże końskie z okresu wpływów rzymskich z zachodniej Ukrainy. Z uwagami na temat wybranych metalowych zabytków ze zdobieniem ażurowym

Germanic Horsemen Between Scandinavia and the Black Sea. Splendid Roman Iron Age Horse Gear Elements from Western Ukraine. Including Comments on Certain Open-work Decorated metal Objects

Anhang – ROMAN SERKIZ, JAROSŁAW ONYSCHTSCHUK, Physikalisch-chemische Untersuchungen an Materialien aus der Römischen Kaiserzeit von Rychtytschi und Toboliw in der Westukraine 268

Aneks – ROMAN SERKIZ, JAROSŁAW ONYSCHTSCHUK, Analizy fizykochemiczne zabytków z okresu wpływów rzymskich z Rychtycz i Toboliwa w zachodniej Ukrainie

Appendix – ROMAN SERKIZ, JAROSŁAW ONYSCHTSCHUK, Physico-chemical Analyses of the Roman Iron Age Objects from Rykhtychi and Toboliv in Western Ukraine

MATERIAŁY / MATERIALS

GRAŻYNA ORLIŃSKA KAMIL NOWAK	A Late Bronze Age Hoard from Nowa Górna, Błonie Commune, Warsaw West County Skarb z młodszej epoki brązu z Nowej Górnjej, gm. Błonie, pow. warszawski zachodni	275
AGATA CHILIŃSKA-FRÜBOES	Zapomniane stanowiska archeologiczne z okolic Królewca Forgotten Archaeological Sites from the Vicinity of Królewec	367

ODKRYCIA / DISCOVERIES

MATEUSZ BOGUCKI JAKUB PAWLAK	Kamienny topór bojowy z Błaskowizny nad jeziorem Hańcza, pow. suwalski, woj. podlaskie A Stone Battle-axe from Błaskowizna by Lake Hańcza, Suwałki County, Podlaskie Voivodeship	421
BARTŁOMIEJ KACZYŃSKI WOJCIECH JANUSZ BORKOWSKI	Celtic Bronze Helmet Discovered at a Fortified Settlement on <i>Łysa Góra</i> in Bagienice, Northern Mazovia—Preliminary Report Celtycki hełm z brązu odkryty na osadzie obronnej na <i>Łysej Górze</i> w Bagienicach na północnym Mazowszu – raport wstępny	426
MARTA STASIAK-CYRAN	Srebrna zapinka kuszowata z Cynkowa, pow. puławski – wyjątkowe znalezisko z zachodniej Lubelszczyzny Silver Crossbow Brooch from Cynków, Puławy County – an Exceptional Find from the Western Lublin Region	437

WYKAZ SKRÓTÓW / ABBREVIATIONS

443

MATEUSZ BOGUCKI, JAKUB PAWLAK

KAMIENNY TOPÓR BOJOWY Z BŁASKOWIZNY NAD JEZIOREM HAŃCZA, POW. SUWAŃSKI, WOJ. PODLASKIE

A STONE BATTLE-AXE FROM BŁASKOWIZNA BY LAKE HAŃCZA, SUWAŃKI COUNTY, PODLASKIE VOIVODESHIP

Abstract: The stone axe is a stray find from the area of an agro-tourism farm in the village of Błaskowizna, Suwałki County. Its original context could not be determined. The axe can be classified as type C according to P. Włodarczak and as subtype 1D according to J. Libera and J. Sobieraj, and dates to the second half of the 3rd and early 2nd millennium BCE. Therefore, the axe can be associated with the last chronological phase of the Corded Ware Culture at the turn of the Neolithic and Bronze Age in north-eastern Poland. The object is kept in the collection of the District Museum in Suwałki.

Słowa kluczowe: Suwalszczyzna, schyłkowy neolit, początki epoki brązu, topór kamienny, kultura ceramiki sznurowej

Keywords: Suwałki Region, end of Neolithic, beginning of the Bronze Age, stone axe, Corded Ware Culture

W grudniu 2021 roku, na terenie gospodarstwa agroturystycznego „Siedlisko Błaskowizna” we wsi Błaskowizna, gm. Jeleniewo, pow. suwalski, woj. podlaskie (Ryc. 1), zauważono położony na parapecie okna piwnicznego topór kamienny (Ryc. 2)¹. Z rozmowy z właścicielami gospodarstwa, Państwem Krzysztofem i Ewą Kacprzakami, wynika, że topór ów został znaleziony na terenie ich gospodarstwa kilkanaście lat wcześniej, podczas budowy bądź remontu domu. Właściciele nie mieli świadomości pradziejowego pochodzenia przedmiotu. Podejrzewali, że jest to jakieś niezbyt stare narzędzie rolnicze i jak sami to ujęli – przez wiele lat leżał on w ogrodowym skalniaku i bawiły się nim dzieci. Państwo Kacprzakowie, powiadomieni o naukowej wartości zabytku, poprosili o przekazanie go do muzeum. Ponieważ był to okres świąteczny i nie było możliwości niezwłocznego dostarczenia znaleziska do delegatury w Suwałkach Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków (WUOZ), topór przewieziono do Warszawy, do Laboratorium Bio- i Archeometrii Instytutu Archeologii i Etnologii PAN, gdzie wykonano jego dokumentację fotograficzną (Ryc. 2) i skan 3D (Ryc. 3)² oraz wypełniono kwestionariusz bezpośredniego opisu zabytku według zasad sugerowanych w literaturze przedmiotu (Tab. 1)³. Następnie w początkach 2022 roku znalezisko zgłoszono do su-

walskiej delegatury WUOZ w Białymstoku. Zgodnie z decyzją urzędu, toporek z Błaskowizny został przekazany do Muzeum Okręgowego w Suwałkach.

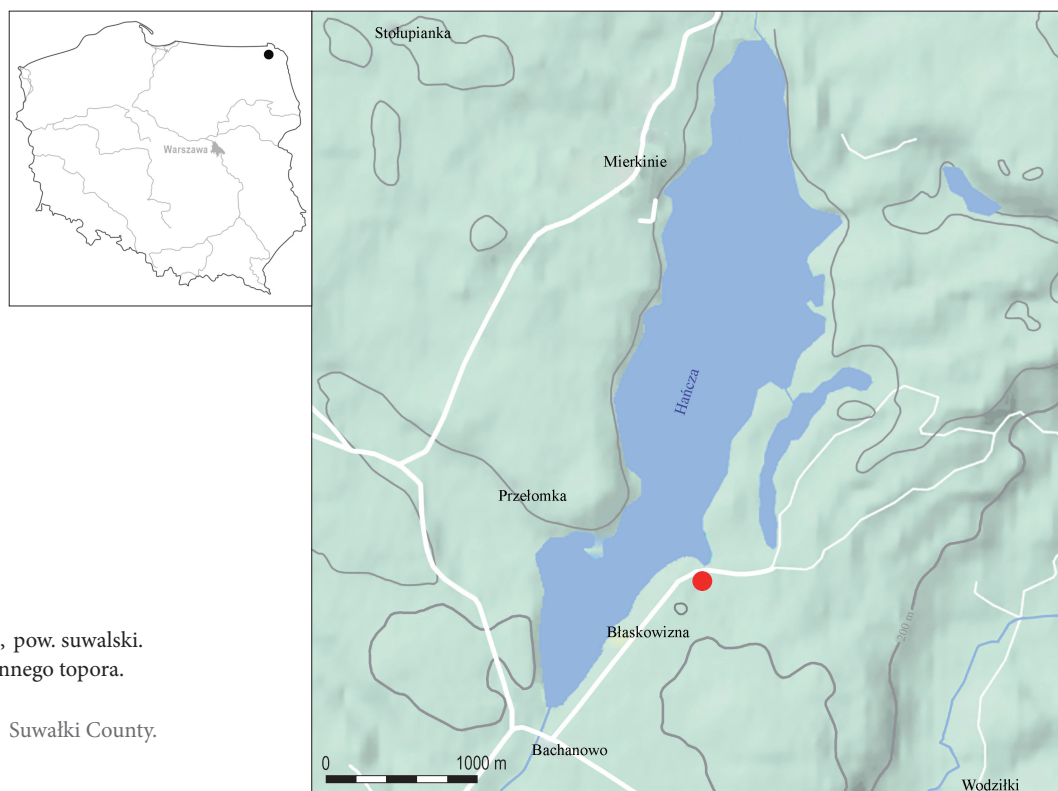
Kamienny zabytek z Błaskowizny ma kształt romboidalny, dokładnie pięciokąta nieforemnego. Jest lekko asymetryczny w obrysie poziomym, ze względu na wyżej położone załamanie krawędzi po lewej stronie, patrząc w kierunku ostrza względem załamania przeciwnego. Nie przeszkadza to jednak w wyodrębnieniu części przyobuchowej i przyostrzowej narzędzia. Zarówno obuch jak i ostrze nie są wyraźnie szersze niż reszta bryły, przez co zauważalna jest zanikająca forma łukowata w profilu bocznym, co różni ten egzemplarz od klasycznych toporów z najstarszego okresu kultury ceramiki sznurowej⁴. Topór z Błaskowizny zaopatrzone jest w otwór w najszerszej części pomiędzy ostrzem a obuchem, zapewne wiercony dwustronnie. Widoczna jest asymetria jego ostrza – zmiana pierwotnego kąta może świadczyć o naprawie i przeróbce uszkodzonego wierzchołka. Mógł być on pierwotnie nieco bardziej smukły w obrysie poziomym. Warto też zauważyć delikatne, jednak zauważalne w części przyobuchowej obustronne wcięcie do wewnątrz. Widoczne są również ślady użytkowania na ostrzu i przy ostrzu oraz na obuchu, a przede wszystkim uszkodzenie czubka ostrza, co nie pozwala na odtworzenie jego pierwotnego kształtu, a w konsekwencji uniemożliwia jednoznaczne określenie oryginalnej szerokości ostrza. Ma to bezpośredni wpływ na kwalifikację topora i stwierdzenie/identyfikację ewentualnych nawiązań do typów „łódkowatych”. Topór z Błaskowizny

¹ Pani Katarzynie Kerneder-Gubale z Instytutu Archeologii i Etnologii PAN w Warszawie autorzy bardzo dziękują za konsultacje i cenne uwagi dotyczące analizy traseologicznej i petrograficznej topora.

² <https://sketchfab.com/3d-models/stone-axe-5be8afde6c694aabb7c06f8eb71d6d0d> (dostęp: 01.03.2024).

³ A. KOŚKO ET ALII 2011.

⁴ P. WŁODARCZAK 2006, 33; J. LIBERA, J. SOBIERAJ 2016, 414.

Ryc. 1. Błaskowizna, pow. suwalski.

Miejsce odkrycia kamiennego topora.

Grafika: M. Bogucki

Fig. 1. Błaskowizna, Suwałki County.

Findspot of a stone axe.

Graphics: M. Bogucki

można włączyć do typu C według P. Włodarczaka⁵, zaś według systematyki J. Libery i J. Sobieraja⁶ – do podtypu 1D, tj. grupy toporów „atypowych”, które w obrysie nawiązują do form klasycznych, pięciobocznych, jednak utraciły kształt „łódkowaty” w rzucie bocznym i brak im „zwisających” części przyostrzowych i przyobuchowych. Opisany zabytek można zatem zidentyfikować jako topór bojowy związany z późnoneolityczną ludnością kultury ceramiki sznurowej.

W tych społecznościach podobne topory pełniły funkcję zarówno bojową, jak i użytkową. Ze względu na bezkontekstowy charakter znaleziska niemożliwe jest ustalenie węższego przedziału chronologicznego, jednak kształt narzędzia i przedstawiona wyżej klasyfikacja pozwalają przyjąć, że takie topory pojawiły się w 2. połowie III tysiąclecia p.n.e.⁷

Zabytek został znaleziony w obrębie lub na obrzeżach stanowiska Błaskowizna 2, zwanego *Francuskie mogiłki* (AZP 14-83/18), gdzie znajduje się domniemane cmentarzysko kurhanowe. Niestety chronologia tego stanowiska pozostaje nieokreślona – badania z lat 1971 i 1983 nie ujawniły żadnych materiałów zabytkowych⁸. Zdaniem Jerzego Brzozowskiego, dyrektora Muzeum Okręgowego w Suwałkach, stanowisko to w ogóle nie musi mieć charakteru pradziejowego, bowiem na obszarze Suwalszczyzny podobne skupiska głazów są albo po-

zostałościami po kurhanach z V–VI wieku n.e., albo nowożytnymi zrzutowiskami kamieni polnych⁹. Ze względu na lokalizację w obniżeniu terenu, tuż nad brzegiem jeziora, wątpliwa jest interpretacja tego stanowiska jako pozostałości po kurhanach. Interesujący nas topór należy zatem interpretować jako znalezisko luźne – kwestią nierozstrzygniętą pozostaje, czy pochodzi on pierwotnie z obszaru siedliska Błaskowizna 33, czy też z któregoś z okolicznych pól, a na obszar siedliska dostał się wraz ze zbieranymi kamieniami, które mogły być używane przy budowie domu. Na obecnym etapie rozpoznania archeologicznego tej części Suwalszczyzny trudno wskazać jakiegokolwiek pobliskie skupisko osadnicze, z którym można by wiązać znalezisko kamiennego topora. Wspomnieć można jedynie, że w latach 60. XX wieku w pobliżu Błaskowizny znaleziono siekiere brązową (AZP 14-83/19), jednak znacznie młodszą, bo datowaną na okres od V okresu epoki brązu po Ha C¹⁰. Na pobliskim stanowisku Błaskowizna 5 (AZP 14-83/21) oprócz kurhanu kultury sudowskiej z późnego okresu wpływów rzymskich znaleziono również bliżej nieokreślony „wiór”, datowany ogólnie na epokę kamienia. Topór kamienny, lecz odmienny od opisywanego w formie i obrysie bocznym, odkryto w Białymstoku, na ul. Piastowskiej¹¹. Ponadto niezbyt liczne ślady osadnictwa społeczności sznurowych zarejestrowano w Jerońkach pod Białymstokiem¹².

⁵ P. WŁODARCZAK 2006, 33, 244, tabl. XXII:C.

⁶ J. LIBERA, J. SOBIERAJ 2016, 442.

⁷ J. LIBERA, J. SOBIERAJ 2016, 444–446.

⁸ Dane z karty AZP i sprawozdań w WUOZ w Białymstoku oraz Muzeum Podlaskim w Białymstoku.

⁹ Konsultacje z marca 2024 roku.

¹⁰ D. JASKANIS 1976, 471–472.

¹¹ M. KARCZEWSKA ET ALII 2015, 24–25, ryc. 10.

¹² A. WAWRUSIEWICZ 2010.

Ryc. 2. Kamienny topór z Błaskowizny, pow. suwalski. Fot.: P. Prejs
Fig. 2. Stone axe from Błaskowizna, Suwałki County. Photo: P. Prejs

Ślady społeczności kultury ceramiki sznurowej¹³ na terenach północno-wschodniej Polski odnotowali tacy badacze, zajmujący się neolitem i epoką brązu, jak Jerzy Okulicz, Jan Dąbrowski czy Jarosław Sobieraj i Mirosław Hoffmann¹⁴. Witold Hensel wyznaczał okres chronologiczny tej jednostki na tym terenie na I i początki II okresu epoki brązu¹⁵. Jerzy Głosik, ze względu na peryferyjne położenie tych obszarów oraz pewne zapóźnienie następujących zmian względem Polski centralnej i południowej, postulował aby I okres epoki brązu wciąż określać tutaj jako III okres neolitu¹⁶. Niewątpliwie społeczności epineolityczne w powiązaniu z kulturą ceramiki sznurowej tworzyły główny kierunek zmian w zaradaniu formowania się epoki brązu na obszarach pomiędzy Wisłą a Niemnem, wciąż jednak pozostaje on słabo rozpoznany¹⁷. Nowe światło na formowanie się nowego społeczeństwa na przełomie neolitu i epoki brązu rzucają badania Dariusza Manasterskiego. Twierdzi on, że rozwój kultur wczesnobrązowych na terenach północno-wschodniej Polski następował w ścisłym powiązaniu z miejscowymi społecznościami o subneolitycznej tradycji. Proces zasiedlania tych ziem przez ludność ceramiki sznurowej ogólnego nurtu spowodował asymilację z miejscową grupą, co zaowocowało wykształceniem się specyficznego, lokalnego wariantu z silnymi wpływami wschodniej strefy leśnej. Według większości bada-

czy krąg kultur ceramiki sznurowej przeżywał się w początkowym okresie epoki brązu, a więc w interesującym nas odcinku chronologicznym¹⁸. Cechy formalne toporów kamiennych, czyli ich forma identyfikowana z obrysu w poziomie i rzutów bocznych, zasadniczo umożliwiają wyznaczenie chronologii względnej oraz powiązanie ich z określoną jednostką kulturową, zwykle z kulturą ceramiki sznurowej. Kształt narzędzia i przytoczona powyżej klasyfikacja łączy opisywany zabytek z finalnym okresem funkcjonowania kultury ceramiki sznurowej (czyli początek II tysiąclecia p.n.e.), zaś topory o zbliżonych formach pojawiły się w 2. połowie III tysiąclecia p.n.e. i pozostawały w użyciu przez całą epokę brązu¹⁹.

Dr hab. Bogucki Mateusz prof. IAE PAN
Instytut Archeologii i Etnologii Polskiej Akademii Nauk
ul. Długa 24/26
PL 00-950 Warszawa
m.bogucki@iaepan.edu.pl
<https://orcid.org/0000-0001-8810-8785>

Jakub Pawlak
Fundacja, Baltic Archaeology Divers
ul. Biedronki 68
PL 02-959 Warszawa
jakub.pawlak@yahoo.com
<https://orcid.org/0009-0001-7289-2373>

¹³ A. KEMPISTY 1989, 262–264.

¹⁴ J. OKULICZ 1973, 105; J. DĄBROWSKI 1997, 90; J. SOBIERAJ, M.J. HOFFMANN 2019, 17–18.

¹⁵ Zob. J. SOBIERAJ, M.J. HOFFMANN 2019, 17.

¹⁶ J. GŁOSIK 1971, 26–27.

¹⁷ J. DĄBROWSKI 1997, 90.

Received: 10.04.2024 / Revised: 3.06.2024 / Accepted: 2.10.2024

¹⁸ D. MANASTERSKI 2009, 14–15.

¹⁹ M. KARCZEWSKA, M. KARCZEWSKI, J. SOBIERAJ 2006, 219.

Artefakt									
Topór									
Dane lokalizacyjne									
Miejscowość	Powiat	Województwo		Nazwa lok.	Nr stan. AZP	Nr obiektu			
Błaskowizna	Suwałki	podlaskie		Błaskowizna	14-83/18	---			
Morfometria – dane maksymalne (mm)				Waga (g)	Surowiec		Patyna		
dł.	szer.	grubość/wys.	roz. otworu	209	krzemień	kamień	---		
105	60	32	24		---	×			
autor analizy: Mateusz Bogucki, Jakub Pawlak									
Technika wykonania									
rdzeniowa	wiórowo-bifacjalna	piktaż	wiercenie	fasetowanie	kanelurowanie	szlifowanie	gładzenie	polerowanie	
---	---	---	×	---	---	×	×	---	
Wtórna obróbka		Makroślady			Traseologia		Inne dane		
naprawy		przeróbki	cz. pracująca	cz. oprawy	ślady użytkowania na ostrzu i przy ostrzu oraz na obuchu		podtyp 1D, odmiana pięcioboczna, krępy (wg J. Libera, J. Sobieraj 2016)		
asymetria ostrza – zmiana pierwotnego kąta może świadczyć o naprawie i przeróbce uszkodzonego wierzchołka okazu		---	uszkodzenie dolnej części ostrza, odłupany fragm.	---					
*autor analizy: Katarzyna Kerneder-Gubała									
Sposób pozyskania					Miejsce zalegania				
znalezisko luźne	badania				grób	jama osadowa	„warstwa”	znalezisko gromadne	inne
×	powierzchniowe		wykopaliskowe	nadzory konserwatorskie	---	---	---	---	---
	dawne	AZP	---	---					
	---	---							
Miejsce zdeponowania						Nr inwentarzowy			
muzeum	uniwersytet	izba pamięci	szkoła	zbiory prywatne	inne	MS/A/DEP/43			
Muzeum Okręgowe w Suwałkach	---	---	---	---	---				
Literatura źródłowa					krąg kulturowy/kultura/grupa/faza				
J. Libera, J. Sobieraj 2016					kultura ceramiki sznurowej (?)				
Imię i nazwisko (na prawach artykułu); afiliacja, e-mail									
Mateusz Bogucki, Jakub Pawlak									
Uwagi									
Topór został znaleziony na terenie gospodarstwa Błaskowizna 33, ok. 2000–2005 r., podczas budowy bądź remontu domu									

Tab. 1. Kwestionariusz bezpośredniego opisu zabytku

BIBLIOGRAFIA

- DĄBROWSKI J. 1997: *Epoka brązu w północno-wschodniej Polsce*, Białystok [Białostockie Towarzystwo Naukowe / IAE PAN].
- GŁOSIK J. 1971: *Problematyka neolitu Polski północno-wschodniej*, RB X, 9–34.
- JASKANIS D. 1976: *Siekiera brązowa z Błaskowizny, gm. Jeleniewo woj. suwalskie*, RB XII, 471–472.
- KARCZEWSKA M. ET ALII 2015: M. Karczevska, M. Karczewski, H. Karwowska, K. Rusin, U. Stankiewicz, A. Wawrusiewicz, *Archeologia Białegostoku*, Białystok [Ośrodek Badań Europy Środkowo-Wschodniej].
- KARCZEWSKA M., KARCZEWSKI M., SOBIERAJ J. 2006: *Topory, siekiery oraz motyki wykonane z kamienia i poroża z obszaru dawnego Kreis Lötzen (pow. giżyckiego)*, [w:] A.Z. Bokiniec, J. Sobieraj (red.), *Na przełomie epok – na rubieży światów*, Pruthenia Antiqua II, 215–241.
- KEMPISTY A. 1989: *Kultura ceramiki sznurowej*, [w:] J. Kmiecinski (red.), *Pradzieje ziem polskich, Tom I: Od paleolitu do środkowego okresu lateńskiego, Część I: Epoka kamienia*, Warszawa [PWN], 262–300.
- KOŚKO A. ET ALII 2011: A. Koško, J. Libera, W. Kłoczko, M. Krywalcewicz, *Atlas insygniów litycznych. Koncepcja projektu ewidencji kamiennych i krzemienianych przedmiotów prestiżowych na obszarze bałtycko-pontyjskiego międzymorza*, [w:] U. Stankiewicz, A. Wawrusiewicz (red.), *Na rubieży kultur. Badania nad okresem neolitu i wczesną epoką brązu*, Białystok [Muzeum Podlaskie w Białymstoku], 393–399.
- LIBERA J., SOBIERAJ J. 2016: *Topory kamienne jako identyfikatory kultury ceramiki sznurowej w środkowej i północnej części Lubelszczyzny*, [w:] P. Jarosz, J. Libera, P. Włodarczyk (red.), *Schyłek neolitu na Wyżynie Lubelskiej*, Kraków [IAE PAN], 411–454.
- MANASTERSKI D. 2009: *Pojezierze Mazurskie u schyłku neolitu i na początku epoki brązu w świetle zespołów typu Ząbie-Szestno*, Warszawa [IA UW].
- OKULICZ J. 1973: *Pradzieje ziem pruskich od późnego paleolitu do VII w. n.e.*, Wrocław [Ossolineum].
- SOBIERAJ J., HOFFMANN M.J. 2019: *Stan i perspektywy badań / Status and perspectives of research*, [w:] J. Sobieraj (red.) *Początki epoki brązu na Warmii i Mazurach w świetle analiz specjalistycznych / The origins of the Bronze Age in Warmia and Masuria revealed by scientific analyses*, Olsztyn [Muzeum Warmii i Mazur], 11–31.
- WAWRUSIEWICZ A. 2010: *Ceramika kultury ceramiki sznurowej ze stanowiska 2 w Jeronikach, pow. Białostocki, woj. podlaskie*, „Podlaskie Zeszyty Archeologiczne” 6, 19–35.
- WŁODARCZAK P. 2006: *Kultura ceramiki sznurowej na Wyżynie Małopolskiej*, Kraków [IAE PAN].

A STONE BATTLE-AXE FROM BŁASKOWIZNA BY LAKE HAŃCZA, SUWAŁKI COUNTY, PODLASKIE VOIVODESHIP

SUMMARY

In December 2021, a stone axe was found on the sill of a basement window in the premises of the ‘Siedlisko Błaskowizna’ agro-tourism farm in the village of Błaskowizna, No. 33, Suwałki County, Podlaskie Voivodeship (Fig. 1). The axe had been found on the farm several years earlier during the construction or renovation of a house.

The stone object has an unformed pentagonal shape, slightly asymmetrical in its horizontal outline and combined with a fading arch shape in its lateral projection. It has a hole, probably drilled on both sides, in the middle part between the blade and the head (Fig. 2, Table 1). According to P. Włodarczyk, the axe from Błaskowizna belongs to type C, while according to the systematics of J. Libera and J. Sobieraj, it belongs to subtype 1D – a group of ‘atypical’ axes with ‘boat-shaped’ forms.

Such axes had both a fighting and an utilitarian function in Late Neolithic communities from of the Corded Ware Culture and are among the artefacts distinctive for this culture. Due to the lack of an original context, it is impossible to establish a narrower chronological range of this axe, but such objects were used primarily in the 1st half of the 3rd and early 2nd millennium BCE.

Translation: Jacek Andrzejowski

WYKAZ SKRÓTÓW TYTUŁÓW CZASOPISM I WYDAWNICTW WIELOTOMOWYCH

ABBREVIATIONS OF PERIODICALS' AND SERIAL PUBLICATIONS' TITLES

AAC	– „Acta Archaeologica Carpathica”, Kraków
AAHung.	– „Acta Archaeologica Academiae Scientiarum Hungaricae”, Budapest
AFB	– „Arbeits- und Forschungsberichte zur sächsischen Bodendenkmalpflege”, Berlin (Stuttgart)
Amtl. Ber.	– „Amtlicher Bericht über die Verwaltung der naturgeschichtlichen, vorgeschichtlichen und volkskundlichen Sammlungen des Westpreußischen Provinzial-Museums für das Jahr...”, (później: „Amtlicher Bericht über die Verwaltung der naturhistorischen, archaeologischen und ethnologischen Sammlungen des Westpreußischen Provinzial-Museums für das Jahr...” oraz „Amtlicher Bericht über die Verwaltung der naturgeschichtlichen, vorgeschichtlichen und volkskundlichen Sammlungen des Westpreußischen Provinzial-Museums für das Jahr...”), Danzig
APolski	– „Archeologia Polski”, Warszawa
APS	– „Archeologia Polski Środkowowschodniej”, Lublin (wcześniej: Lublin-Chełm-Zamość)
AR	– „Archeologické rozhledy”, Praha
B.A.R. Int. Series	– British Archaeological Reports, International Series, Oxford [BAR Publishing]
BerRGK	– „Bericht der Römisch-Germanischen Kommission”, Frankfurt a.M.-Berlin
BJahr.	– „Bonner Jahrbücher”, Köln/Bonn
BMJ	– „Bodendenkmalpflege in Mecklenburg-Vorpommern”, Lübstorf (wcześniej: „Bodendenkmalpflege in Mecklenburg. Jahrbuch ...”, Schwerin/Rostock/Berlin)
CRFB	– Corpus der römischen Funde im europäischen Barbaricum
FAP	– „Fontes Archaeologici Posnanienses” (wcześniej: „Fontes Praehistorici”), Poznań
Inf.Arch.	– „Informator Archeologiczny. Badania rok ...”, Warszawa
InvArch.	– „Inventaria Archaeologica, Pologne”, Warszawa-Łódź
JmV	– „Jahresschrift für mitteldeutsche Vorgeschichte”, Halle/Saale
JRGZM	– „Jahrbuch des Römisch-Germanischen Zentralmuseums Mainz”, Mainz
KHKM	– „Kwartalnik Historii Kultury Materialnej”, Warszawa
KSIA	– Краткие сообщения Института археологии Академии наук СССР, Москва
MIA	– Материалы и исследования по археологии СССР, Москва
MatArch.	– „Materiały Archeologiczne”, Kraków
MS	– „Materiały Starożytne”, Warszawa
MSiW	– „Materiały Starożytne i Wczesnośredniowieczne”, Warszawa
MSROA	– „Materiały i Sprawozdania Rzeszowskiego Ośrodka Archeologicznego”, Rzeszów-Krosno-Sandomierz-Tarnów (-Przemyśl/Tarnobrzeg)
MZP	– „Materiały Zachodniopomorskie”, Szczecin
PA	– „Památky archeologické” (wcześniej: „Památky archeologické a místopisné”), Praha
PArch.	– „Przegląd Archeologiczny”, Poznań
PMMAE	– „Prace i Materiały Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi. Seria Archeologiczna”, Łódź
PomAnt	– „Pomorania Antiqua”, Gdańsk
Prahistoria ziem polskich	– <i>Prahistoria ziem polskich</i> , tom I: <i>Paleolit i mezolit</i> (red. W. Chmielewski, W. Hensel), Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk 1975; tom II: <i>Neolit</i> (red. W. Hensel, T. Wiślański), Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk 1979; tom III: <i>Wczesna epoka brązu</i> (red. A. Gardawski, J. Kowalczyk), Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk 1978; tom IV: <i>Od środkowej epoki brązu do środkowego okresu lateńskiego</i> (red. J. Dąbrowski, Z. Rajewski), Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk 1979; tom V: <i>Późny okres lateński i okres rzymski</i> (red. J. Wielowiejski), Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk 1981 [Ossolineum]
Prussia	– „Sitzungsberichte der Altertumsgesellschaft Prussia” (później: „Prussia. Zeitschrift für Heimatkunde”), Königsberg.
PZ	– „Praehistorische Zeitschrift”, Berlin-New York
RArch.	– „Recherches Archéologiques”, Kraków
RB	– „Rocznik Białostocki”, Białystok
RGA	– Reallexikon der Germanischen Altertumskunde: 1. edycja: J. Hoops (wyd.), tomy 1–4 (K.J. Trübner, Straßburg 1911–1919), 2. edycja: H. Jankuhn, H. Beck i in. (wyd.), tomy 1–35 (Walter de Gruyter/De Gruyter, Berlin-New York 1973–2007).
RO	– „Rocznik Olsztyński”, Olsztyn
RosArh.	– „Российская археология”, Москва
SJahr.	– „Saalburg Jahrbuch”, Berlin-New York
SLA	– „Slovenská archeológia”, Bratislava
SovArh.	– „Советская археология”, Москва
SprArch.	– „Sprawozdania Archeologiczne”, Kraków

SprPMA	– „Sprawozdania P.M.A.”, Warszawa
WA	– „Wiadomości Archeologiczne”, „Wiadomości Archeologiczne. Spostrzeżenia lat ostatnich w dziedzinie starożytności krajowych. Czasy przedhistoryczne” (I–IV – 1873–1882); „Wiadomości Archeologiczne. Organ Państwowego Głównego Konserwatorium Zabytków Przedhistorycznych” (V–IX – 1920–1925); „Wiadomości Archeologiczne. Organ Państwowego Muzeum Archeologicznego” (X–XXII – 1929–1955); „Wiadomości Archeologiczne” (XXIII–XXXI – 1956–1966), „Wiadomości Archeologiczne. Organ Muzealnictwa i Konserwatorstwa Archeologicznego” (XXXII–LV – 1966–2001); „Wiadomości Archeologiczne” (od LVI – 2002), Warszawa
ZfE	– „Zeitschrift für Ethnologie”, Berlin
ZNUJ	– „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego”, Kraków
ZOW	– „Z otchłani wieków”, Warszawa

WYKAZ SKRÓTÓW NAZW WYDAWNICTW

ABBREVIATIONS OF PUBLISHING HOUSES NAMES

Zobacz / See:

<http://www.wiadomosci-archeologiczne.pl/Wykaz-skrutow-nazw-wydawnictw,5442.html>

<http://www.wiadomosci-archeologiczne.pl/Abbreviations-of-publishing-houses-names,5443.html>

Sprzedaż / Retail:
Długa 52 (Arsenał), 00-241 Warszawa

Sprzedaż wysyłkowa / Mail order:
tel./phone: +48 22 5044 899
e-mail: wydawnictwapma@pma.pl

Państwowe Muzeum Archeologiczne. Warszawa 2024. Wydanie I. Nakład 350 egz.

Druk i oprawa: Bis-ART Drukarnia Krystyna Białaszewska, ul. Kielecka 39/5, 02-530 Warszawa